

N:o 86.

Ank. till Riksd. kansli den 30 mars 1909, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till mom. 7:o i kungörelsen angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner den 4 juni 1908.

(I. A.)

I en inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottet för förberedande behandling öfverlämnad motion (n:o 166) har herr *W. Lundin* hemställt, att Riksdagen för sin del ville antaga ett tillägg till mom. 7:o kungl. kungörelsen angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner den 4 juni 1908 af följande innehåll: »De åtgärder, som, enligt hvad ofvan säges, skola vidtagas för egendomens utarrendering, böra vidtagas i så god tid, att auktion för arrendets utbudande kan vara förrättad senast före den 1 juni året, innan arrendet skall begynna.»

Till stöd för framställningen har motionären anført följande:

»Förlidet år antog Riksdagen på Kungl. Maj:ts framställning förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, och samma år utkom en kungl. förordning i ämnet i öfverensstämmelse med Riksdagens nyssnämnda beslut. Ehuruväl denna nya lagstiftning innebär väsentliga förbättringar på hithörande område, har dock tyvärr genom förbiseende en i förut gällande författning förefintlig brist icke

kommit att blifva afhjälpt uti den kungl. kungörelsen af år 1908. I mom. 7:o sistnämnda kungörelse, hvilket moment särskildt handlar om, huru vid utarrendering af kronan tillhörig jordbruksegendom skall förfaras, finnes nämligen lika litet som förut någon annan inskränkning stadgad med afseende å den tid, då arrendeauktioner må kunna för rättas, än att de gifvetvis böra äga rum under loppet af arrendeperiodens sista år. Denna ofullständighet i lagstiftningen är emellertid af den beskaffenhet och kan leda till sådana betänkliga följder, att jag ansett mig böra på detta sätt fästa Riksdagens uppmärksamhet därå, för att om möjligt rättelse i hithörande missförhållande må kunna ske.

Förhållandet är, att en icke så oväsentlig del af nu ifrågavarande arrendeauktioner blifva förlagda till en tid af året, som måste anses i hög grad olämplig med hänsyn till de intressen, som ur såväl statens egen som äfven kronoarrendatorernas synpunkt härvidlag göra sig gällande, nämligen till hösten och vintern. Det ligger ju bra nära till hands att antaga — och erfarenheten visar tyvärr, att detta antagande mången gång icke saknar fog äfven beträffande arrendatorer af kronans domäner — att en arrendator, som påföljande vår skall afträda sitt arrende, kan falla för frestelsen att så lindrigt som möjligt söka komma ifrån fullgörandet af de honom enligt lag åliggande skyldigheter i afseende å trädesbruk, höstplöjning och höstsädessådd m. m. Trädans ans och skötsel försummas måhända, höstsådden förfuskas genom slarf vid själfva såningen och genom användande af kanske ej alltid fullgodt utsäde o. s. v. De garantier, som lagen erbjuder gent emot en dylik eventualitet, äro af föga eller intet värde, ty vanligtvis först sedan det blifvit för sent att afhjälpa hvad som i sådant afseende underlåtits, medgifver lagen ett ingripande för åstadkommande af rättelse. Det är då för öfrigt, när det gäller en kronodomän, alltid svårt att afgöra, om och i hvad mån genom arrendators förvållande skada tillfogats staten-jordägaren och den nytillträdande arrendatorn.

Ej minst förtjänar härvidlag att tagas i betraktande den förlust, som sålunda kan åsamkas staten därigenom, att till följd af här ofvan påpekade förhållande värdet af den statens egendom, som kronans jordbruksdomäner representera, kan komma att minskas, en minskning, som får sitt tydliga uttryck däri, att arrendebeloppen sjunka. Såsom exempel på, huru illa det i detta afseende kan vara ställt, skall jag endast tillåta mig att relatera följande fall, som synes mig vara tillräckligt talande.

För N. kungsgård, belägen i Stockholms län $3\frac{1}{2}$ mil från Stockholm och innehållande en areal af 158 hektar 75 ar åker och 58 hektar

1 ar äng, utlöpte arrendeperioden den 14 mars 1908. Den föreskrifna arrendeauktionen ägde rum så sent som den 28 november 1907. Därvid afgafs endast ett anbud, som emellertid förkastades. Domänstyrelsen anmodade då Konungens befallningshafvande att under hand bortarrendera domänen på ett år till den 14 mars 1909. Konungens befallningshafvande verkställde äfven detta, enligt hvad kontrakt af den 28 januari 1908 utvisar. Omedelbart efter det att den nye arrendatorn tillträdt arrendet, försålde han så godt som hela ladugårdsbesättningen och behöll kvar endast några få kor. Den å egendomen skördade grödan lät han sedan bortföra och försälja. Ehuru arrendet skall upphöra i mars innevarande år, hölls af Konungens befallningshafvande ny auktion för egendomens utarrenderande på 20 år, från den 14 mars 1909, ej förr än den 17 december 1908. Det enda därvid afgifna anbudet antogs icke. Ny auktion är nu utsatt till den 4 nästkommande februari, således endast några dagar mer än en månad före den tid arrendet tager sin början.

Det kan i förbigående nämnas, att i samma nummer af Stockholms Dagblad — för den 16 denna månad — där annonsen om nyssnämnda auktion den 4 februari detta år finnes införd, förekomma icke mindre än fem andra liknande annonser, alla afseende arrenden, som skola tillträdas den 14 nästkommande mars. Däraf framgår ju, att det här icke är fråga om några sällan förekommande undantagsfall.

Sådana exempel som det ofvan anförda visa ju oförtydligt, att man icke får underskatta den risk, som staten genom nu påpekade tillvägagångssätt löper.

Men äfven den tillträdande arrendatorn kan lida afsevärdt afbräck till följe däraf, att de offentliga arrendeauktionerna å kronan tillhöriga jordbruksdomäner förrättas alltför sent på året. Denne beröfvas nämligen därigenom möjlighet att själf, efter därom med den afträdande arrendatorn skedd öfverenskommelse, låta förrätta det för egendomen erforderliga höstarbetet, hvilket äfven har till följd, att han sedan vid tillträdet måste underkasta sig besväret och obehaget vid bestämmandet af den ofta nog drygt tilltagna ersättning, som han har att erlægga till den förutvarande arrendatorn för af denne verkställda arbeten.

Det bästa sättet att råda bot på nu påpekade missförhållande i afseende å utarrenderingen af kronans jordbruksegendomar synes mig vara, att i kungörelsen den 4 juni 1908 (mom. 7:o) föreskrifves, att i sagda moment närmare angifna åtgärder för dylik egendoms utarrendering böra vidtagas i så god tid, att auktion för arrendets utbudande kan förrättas så tidigt, att den tillträdande arrendatorn verkligen blir

i tillfälle att själf kontrollera eller verkställa trädesbruk samt höstplöjning, gräs- frö- och höstsädessådd. Såsom den lämpligaste tidpunkten härvidlag har jag tänkt mig den 1 juni, d. v. s. så, att senast före den dagen skulle allt vara klart.

Nu torde visserligen den invändningen göras, att man icke utan tvingande skäl bör så snart som redan året efter det en författning kommit till börja ändra densamma, men därå kan med fullt fog svaras, att här i detta fall föreligga ju så starka och talande skäl, att hvarje betänklighet af nu antydd art bör få vika. För öfrigt har Riksdagen just icke visat någon tvekan, då det gällt att ändra sådana lagar, som endast kort tid varit i kraft, om blott, såsom här verkligen är fallet, fullgiltiga skäl för en ändring förefinnas.

Några svårigheter för vederbörande myndigheter att tillämpa ett stadgande sådant som det af mig här föreslagna synas mig icke heller föreligga. Till den 1 juni borde verkligen med god vilja allting kunna medhinnas, som från vederbörandes sida erfordras för utarrenderingen af de kronodomäner, för hvilka arrendeperioden utgår nästpåföljande år.

Det synes mig sålunda, som om hänsynen å ena sidan till det viktiga statsintresse, som här spelar in, och å andra sidan till krono- arrendatorernas berättigade kraf väl motivera en lagändring i nu föreslagna riktning.»

*Utskottets
yttrande.*

Enligt kungl. skrifvelsen till domänstyrelsen den 2 december 1892 angående reglementariska föreskrifter för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner är föreskrifvet, bland annat,

att arrendeuppskattning skall verkställas under tredje arrende- året före löpande arrendeperiods slut;

att protokollet öfver förrättningen skall till Konungens befallningshafvande så tidigt aflämnas, att detsamma kan komma domänstyrelsen tillhanda inom årets slut;

att, då arrende skall å offentlig auktion utbjudas, första auktionen bör, där ej hinder möter, utsättas att hållas under hösten andra året före det då arrendet skall börja; samt

att, därest ej domänstyrelsen till följd af särskilda omständigheter finner nödigt annorlunda föreskrifva, auktion första gången skall kun- göras senast två månader före auktionsdagen.

Då sålunda tillfyllestgörande föreskrifter i det af motionären an- gifna syfte redan finnas meddelade, synes någon åtgärd i den af motio- nären angifna riktning icke vara erforderlig.

Med anledning af hvad i motionen anförts har emellertid utskottet

velat erinra, att den nästlidna år vidtagna revisionen af grunderna för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner föranleddes däraf, att förut gällande bestämmelser i ämnet i flere afseenden stodo i strid med den nya, jämväl kronans domäner afseende arrendelagen; och, enligt hvad utskottet inbämtat, hafva auktioner å en del arrenden, som skulle taga sin början den 14 mars detta år, i afvaktan på berörda författningsrevision, icke kunnat hållas förr än under senare delen af år 1908. De af motionären omförmälda arrendemålen torde ock hafva i viss mån fördröjts af denna orsak.

Med afseende å hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att herr Lundins ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 30 mars 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Herrar friherre *C. H. Falkenberg* och *F. Berg* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.
